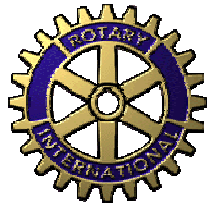

EDİRNE ROTARY KULÜBÜ 1977

2013 - 2014

Gary C.K. HUAN (UR Bşk.)

Müfit ÜLKE (2420.Böl.Guv.)

Ali DOĞAN(1.grup .Guv.Yrd.)

Tarih: 20.01.2015

Toplantı No:

1869 / 28

Bülten No: 1473

Kuruluş: Mart 1977

Charter : Mart 1980

DUYURULAR

Merhaba Sevgili Dostlar,

Bu haftaki toplantımızı Rotary Evi'nde her zaman olduğu gibi dönem sloganımız "Rotary ile ışık saçın" diyerek açtık. Konuklarımızın olduğu , paylaşımlarla geçen güzel bir toplantı oldu. Sizlere öncelikle hafta sonu eşlerle birlikte katıldığımız 2420. Bölge Yarıyıl Değerlendirme toplantısından bahsetmek isterim. Bu toplantıda yaptıklarımız ve ikinci yarıyıl yapacaklarımızla ilgili oldukça fazla ilgi ve takdir gördüğümüzü belirtmeliyim. Bu nedenle ikinci altı ayda yapacaklarımıza daha bir hız vermeliyiz diye düşünüyorum. Pazartesi akşamı Yunanistan Oristeadada kulübünü ziyaret ettik. Başkan Yorgo Andoniadis'in nazik daveti üzerine gerçekleştirdiğimiz bu ziyaret ve katılımımız kulübümüze yakışan düzeydeydi. Bizlere böyle bir güzel akşam yaşattıkları için hem kulüp üyelerimize hem de Oristeadada Rotary Klübü üyelerine teşekkürlerimi sunuyorum. Tabi ki bende bu vesileyle bahar aylarında gerçekleştireceğimiz Balkan Buluşması'ndan bahsederek onları davet ettim. Uluslararası bir proje olan Katmandu'da okula içme suyu projelerimizi anlattım. Bir Global Grant projesi olan bu proje yarıyıl toplantısında da oldukça ilgi görmüştü. Oristieda'dan dostluk ve destek sözleri ile ayrıldık. Bu haftaki toplantımızın sonunda konuklarımızdan Edirne Turizm Derneği Genel Sekreteri Gökhan Balta dernekleri ve yapacakları ile ilgili kısa bir bilgilendirmede bulundu. Kendisine teşekkür ediyoruz.

Hafta sonu gelenekselleşen kış tatilimiz için Bansko'ya hareket ediyoruz. Hep birlikte güzel vakit geçireceğimizi umuyorum. Görüşmek dileğiyle.

Rotaryen saygı ve sevgilerimle.

Cengiz TUĞLU 2014 – 2015 Dönem Başkanı

[Bültenimiz 11 sayfadır](#)

MİSAFİRLERİMİZ :	Doç Dr Atalan SEZER	
	Murat YUMRUKÇAL	Edirne Turizm Derneği Başkanı
	Murat TUZCU	İşadamı
	Mehmet MURANLI	Mühendis
	Gökhan BALTA	İşadamı
	Ersin ÇOBAN	İşadamı
ARAMIZDA GÖREMEDİKLERİMİZ :	Ahmet ÇELİK – Gürkan KÖMÜRCÜ – İsmet AÇIKGÖZ	
DEVAM DURUMU :	84.21	
MUTLU GÜNLERİMİZ :	28 OCAK Oktay ALEMDAR	Doğum Günü
	03.ŞUBAT İlkay UZUNCA	Doğum Günü
	07 ŞUBAT Oğuz Kaan CEYLAN	Doğum Günü KUTLARIZ...

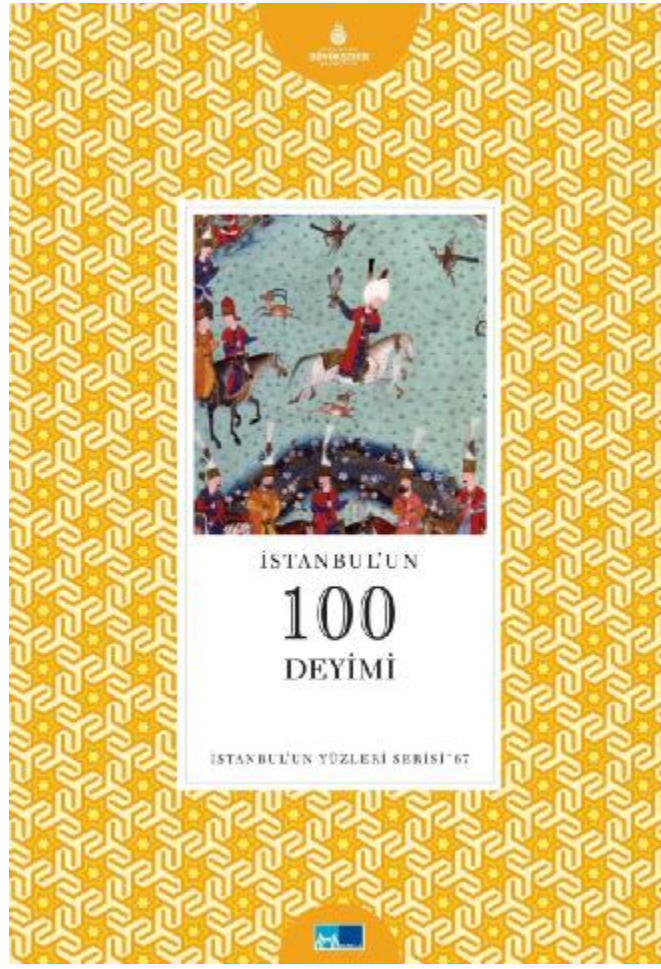
Önümüzdeki hafta toplantımız: **03.Şubat.2015 Salı** saat 19.00 de Rotary Evinde.

Başkan : Cengiz TUĞLU
Üye : Muzaffer MEMİŞ
Bülten irtibat : Faruk ETKER

Sekreter +Gel.D.B.: Demirkan ÇAĞLAYAN
Geç.D.B. : Halil ALTUĞ
Tel: (284) 225 25 10 - 213 25 13

Sayman : İsmail BİLGİ

edirnerotary@gmail.com - www.edirnerotary.com

Püsküllü Bela
Dingo'nun Ahır,
Divanyolu'nda Fidan Büyütmek,
Eşref Saati
Derdini Marko Paşa'ya Anlat
Tatlı Su Firengi
...Zeyrek'ten Başka Yokuş Bilmemek
Üsküdar'da Sabah Oldu,
Göксу Testisi Gibi Terlemek,
Ayasofya'da Dilenip Sultanahmet'te Sadaka
Vermek
Marmara Çırası Gibi Tutuşmak
Mahşer Midillisi
Surre Devesi Gibi Takıp Takıştırmak

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., masalların, efsanelerin, tarihi olayların kaynaklık ettiği, günlük konuşmalarımızda sıklıkla kullandığımız, dilimize zenginlik katan 100 deyim, ilginç hikayeleri ile birlikte tek kitapta topladı.

“İstanbul'un 100 Deyimi” isimli kitap, İstanbul'da yaşanmış olayların, İstanbul'da yaşamış tarihi kişiliklerin konu olduğu deyimlerin anlamlarını ve ortaya çıkış hikâyelerini içeriyor.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi Çilem Tercüman tarafından kaleme alınan kitap, kültürel değerlerimiz hakkında ipuçları vermenin yanı sıra Türkçenin güzelliklerini bir kez daha hatırlatıyor.

Püsküllü Bela, Dingo'nun Ahır, Divanyolu'nda Fidan Büyütmek, Eşref Saati, Serçeden Başka Kuş, Zeyrek'ten Başka Yokuş Bilmemek, Üsküdar'da Sabah Oldu, Göксу Testisi Gibi Terlemek, Ayasofya'da Dilenip Sultanahmet'te Sadaka Vermek, Marmara Çırası Gibi Tutuşmak, Mahşer Midillisi, Surre Devesi Gibi Takıp Takıştırmak, Lahanacı-Bamyacı, Vermeyince Mabud neylesin Mahmud, Hafız Paşa Tokatı ve İçerisi Mahmutpaşa Çarşısı kitapta hikâyeleri ile birlikte yer alan deyimlerden bazıları.

İŞTE O DEYİMLER VE HİKÂYELERDEN BİRKAÇI;

Ağzınla Kuş Tutsan Nafile “Kişinin kendini yahut yaptığı işi beğendirememesi” anlamında kullanılan “ağzınla kuş tutsan nafile” deyiminin ortaya çıkışı, kaynaklarda şu hikâyeyle nakledilmektedir: Osmanlı İmparatorluğu’nun güçlü dönemlerinde, Fransa ile her alanda iyi ilişkilerin kurulduğu yıllarda bir gün, Topkapı Sarayı’nda huzura kabul edilmeyi bekleyen Fransa elçisi, işinin çok önemli ve acele olduğunu söyleyerek kızlarağasını kendisini bir an önce içeri alması için ikna etmeye çalışır ve buna karşılık şu cevabı alır:

- Şevketli padişahımız bugün çok hiddetli. Biraz önce külahından tavşanlar çıkaran, alev alev yanan çubukları ağzında söndüren, havaya uçurduğu kuşu birkaç sözüyle geri döndürüp ağzıyla ayaklarından yakalayan hünerli bir hokkabazı dahi huzurundan kovdu.

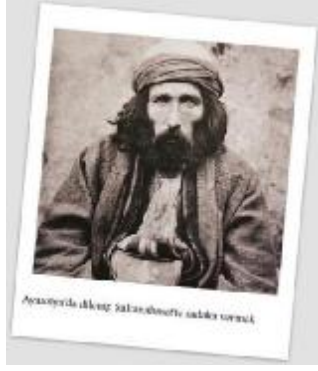
Senin anlayacağın, **ağzınla kuş tutsan nafile**, ama yine de büyük bir hünerin varsa söyle, zat-ı şahaneye arz edeyim.

Amme-i Davadan Zembili Yırtmak Osmanlı’nın meşhur şeyhülislamlarından “Zembilli” lakabıyla tanınan Ali Efendi, evinin üst katındaki penceresinden zembilini sarkıtır, kimin bir sorusu olursa yazarak bu zembile koyar, Ali Efendi de uygun fetvayı yine zembille aşağıya yollar. Hatta rivayet odur ki yolda yürürken bile zembilini elinden bırakmaz, herkes yazdığı soruları zembile atarmış. Zembili kısa sürede eskiyen Ali Efendi, yenisini almak için çarşıya gittiğinde işlerinin çokluğundan kinaye olarak alışveriş yaptığı dükkân sahiplerine “**Amme-i davadan yine zembili yırttık!**” dermiş.

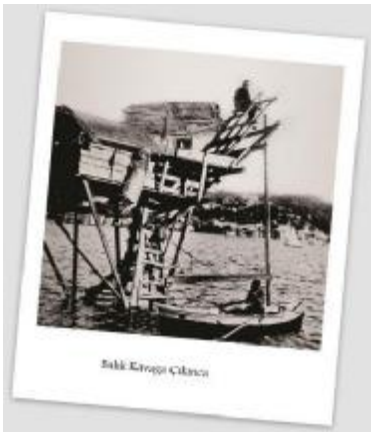
Ateş Pahası Kanuni Sultan Süleyman, maiyetiyle birlikte Halkalı civarında ava çıkar. Aniden başlayan şiddetli bir yağmur, padişah ve adamlarını karşılarına çıkan ilk eve sığınmak zorunda bırakır. Ev sahibinin yaktığı ateşin karşısında elbiselerini kurutup ısınan padişah, yanındakilere dönerek “Şu ateş bin altın eder!” der. Yağmurun dinmemesi üzerine padişah ve maiyetindekiler geceyi de bu evde geçirirler. Konuklarını tanıyaması da önemli ve zengin şahıslar olduklarını anlayan ev sahibi, sabah ona borcunu soran sultana “Bin bir altın” cevabını verir. Bu cevabın şaşkınlıkla karşılanması üzerine ise ateşe bin altın değeri kendisinin biçtiğini, gecelik konaklamanın ise bir altın olduğunu söyler. “Ateş pahası” deyimini, bu hadise üzerine doğmuştur ve ederinden fazla, çok pahalı şeyler için bugün de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Ayasofya'da Dilenip Sultanahmet'e Sadaka Vermek Hayatını başkalarının yardımıyla sürdürdüğü halde gösteriş yapmak amacıyla elindekileri etrafa dağıtanlar için kullanılan bu deyim kaynaklarda, "Sultanahmet'te dilenip Ayasofya'da sadaka /zekât vermek" şeklinde geçmektedir.

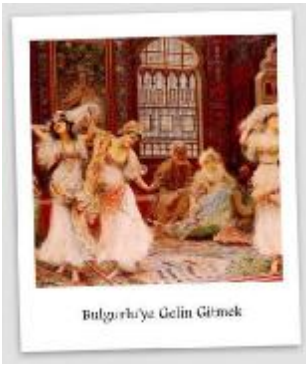

Ayas Paşa Kol Geziyor Kanuni Sultan Süleyman dönemi sadrazamlarından Ayas Mehmed Paşa, Yavuz Sultan Selim döneminde 1517 yılında bir müddet yeniçeri ağalığı yapmıştır. Yeniçeri Ocağı'nı idare etmek yanında, İstanbul'un güvenliğini sağlamak, çarşı pazar işlerini düzene koymak, esnafı teftiş etmek de yeniçeri ağalarının görevleri arasındaydı. Maiyetiyle birlikte özellikle geceleri teftişe çıkarlar, sokaklarda uygunsuz davrananları şiddetle cezalandırırlardı. Ayas Paşa'nın gece teftişleri, döneminde halkı o kadar korkutmuş olacak ki kışın soğuk günlerinde gece ayaz çıktığında soğuğun şiddetini anlatmak için "**Ayas Paşa kol geziyor!**" deyimini kullanılmıştır.

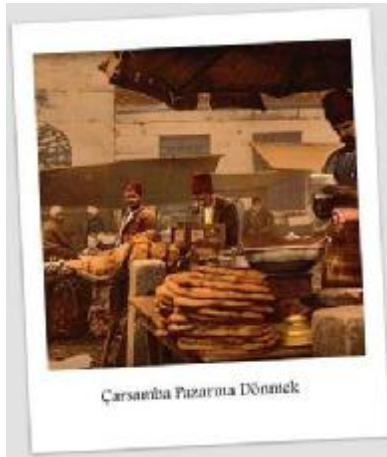
Balık Kavağı Çıkınca İstanbul Boğazı'nın Karadeniz'e açılan noktasında karşılıklı olarak yer alan Rumeli Kavağı ile Anadolu Kavağı, çok rüzgârlı ve akıntının kuvvetli olduğu yerlerdir. Dolayısıyla buralarda balık tutmak, neredeyse imkânsız gibidir.

İstanbul'da balığın bol bulunduğu ve dolayısıyla fiyatının düştüğü zamanlarda şehirde tutulan balıkların, Kavaklar'a kadar götürülüp satıldığı görülür. Sair zamanlarda düşük ücretle balık almak isteyen müşterilere, balıkçılar tarafından verilen cevap ise "o sizin dediğiniz ücret, balık kavağı çıkınca olur" şeklindedir. Verilen vaatlerin asla yerine getirilmeyeceğini, söz konusu işin olmayacağını anlatmak için kullanılan "balık kavağı çıkınca" deyimini bu halden doğmuş; ancak zaman içinde deyimde geçen "kavak" kelimesi semt anlamını yitirerek kavak ağacı zannedilir olmuştur.

Bulgurlu'ya Gelin Gitmek

Bulgurlu'ya Gelin Gitmek Eskiden İstanbul'da bir işte gereğinden fazla telaş gösterenlerin acelesi, “Bulgurlu'ya gelin mi gidiyorsun?” sözleriyle karşılanırdı. Çamlıca'nın sayfiye, Bulgurlu'nun ise onun gözde köylerinden biri olduğu yıllarda, halk arasında yaygın olarak kullanılan bu deyimın kaynağını Reşad Ekrem Koçu, Üsküdarlı Hoca Vasif 'tan nakleder: “Bulgurlu Köyü, suyu ve havası gayetle lâtif bir köydür; ayrıca kadimden beri de pehlivan yatağıdır, yani erkek çocukları bu ananevi millî sporumuzla yoğrularak yetişir, serpilir,büyürler; su,hava, sporBulgurlu'yu erkeklerinin, delikanlılarının güzelliği ile meşhur kılmıştı. Güneşe ‘Ya doğ ya doğayım!’ diyen; şahinbaş, şehbaz, şehlevend, tığ gibi, sırim gibi, civelek, el ayak biçimli, şekilli, akı gün yanığı, esmeri tunç karası fetâlar, dilâverlerden birinin helâli olup koynuna girebilmek için civar köylerin gelinlik çağındaki kızları can atarlardı. Bulgurlu'nun köy düğünleri de pek meşhurdu, pehlivan güreşleri ve at yarışları ile dokuz gün sürerdi, gelinlik kız, bu dokuz günlük düğünün adeta bir sultanı olurdu. Güzel bir ananedir, Bulgurlu'da oğlan anaları gelinlerine öz kız evladı gözüyle bakardı. Civar köylerden bir kıza Bulgurlu'dan görücü gelip kızını beğenerek nişan taktı mı, (kız) araya bir münafık girip nişan bozulur korkusu ile çeyizinin noksanlarının tamamlanması, bir an evvel nikâh kıyılıp Bulgurlu'ya gitmek için anasını, babasını gece gündüz sıkıştırdı. Meşhur tabir işte bundan kalmıştır.”

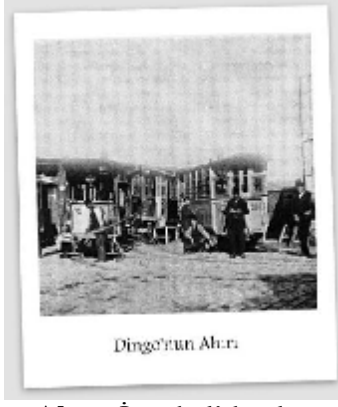

Çarşamba Pazarına Dönmek

Çarşamba Pazarı / Çarşamba Pazarına Dönmek İmparatorluk döneminde dört idari bölüme ayrılmış olan İstanbul'da, haftanın ayrı ayrı günlerinde belirli semtlerde büyük pazarlar kurulurdu. Çarşamba günleri Fatih Camii avlusunun duvarından Yavuzselim'e kadar inen ana ve yan sokaklara kurulan büyük pazar, yeri kısmen değiştirilmiş olsa da hâlâ kurulmaya devam etmektedir ve tıpkı eskiden olduğu gibi bugün dahi halk arasında meşhur ve rağbet gören bir pazardır. Kalabalığı, kargaşayı ve düzensizliği ifade etmek için kullanılan “Çarşamba pazarı” yahut “Çarşamba pazarına dönmek” deyimini buradan gelmektedir.

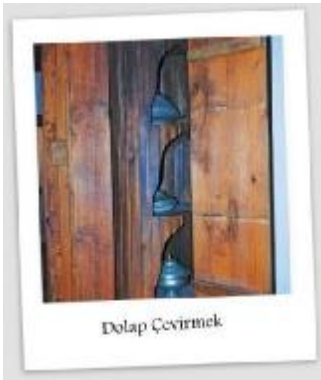

Derdini Marko Paşa'ya Anlat Cerrah olarak büyük şöhret kazanan ve imparatorluk tarihinde mirliva rütbesi alan ilk doktor olan Marko Paşa, Sultan Abdülaziz'in hekimbaşısı ve devrin Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane nazırındır. Bulunduğu yüksek mevkiye ve ağır görevlerine rağmen kendisine gelen herkesi, hatta çözemeyeceği sorunları dahi sabırla dinlemesi sebebiyle “derdini Marko Paşa'ya anlat” deyiminin doğmasına neden olmuştur. Onun bu tavrı için şu hikâye anlatılır: Pek çok insanın derdine derman olan Paşa, çaresiz kaldığı durumlarda karşındakini dikkatle dinledikten sonra, - Anladım ama ne? diye sorar. Bunun üzerine hasta derdini tekrar anlatır ancak Paşa, önce sorduğu soruyu tekrar eder: - Anladım ama ne? Bu hal birkaç defa tekrar ettikten sonra ne söyleyeceğini bilemeyen hasta, paşanın yanından ayrılmak zorunda kalır.

Dingo'nun Ahır

Dingo'nun Ahır İstanbul'da ulaşım için atlı tramvayların kullanıldığı yıllarda, iki at ile çekilen tramvaylara, dik Şişhane yokuşunu çıkabilmesi için fazladan atlar koşulurdu. Azapkapı'da tramvaya eklenen takviye atlar, Taksim'de Dingo isimli bir Rum vatandaş tarafından işletilen ahırda dinlendirilir, sonra tekrar Azapkapı'ya götürülürlerdi. Gün içinde sürekli atların girip çıktığı ahırın bu durumu dolayısıyla, girenin çıkanın belli olmadığı yahut her önüne gelenin girip çıkabildiği yerler için "**Dingo'nun ahır**" deyimini kullanılmaya başlanmıştır.

Dolap Çevirmek

Dolap Çevirmek Gizli işler yapan, başka bir deyimle ifade edersek saman altından su yürüten kişiler hakkında kullanılan bir deyimdir. Deyimin aslı eski İstanbul konaklarının vazgeçilmez bir unsuru olan "dolap"tan gelmektedir. Konakta harem ile selamlık arasında bulunan ve her iki kesim arasında irtibatı sağlayan araca "dolap" denilmektedir.

Ağaçtan yapılmış silindirik, alt ve üst taraflarından bir mil ile tutturularak çevrilen bu dolaplar vasıtasıyla bir taraftan öbür tarafa başta yemek kapları olmak üzere eşya gönderilirdi. Bu dolapları harem tarafında cariyeler, selamlık tarafında ise hizmetçiler kullanırdı. Birbirlerine alaka gösteren ve ev sahiplerinin bundan haberdar olmasını istemeyen konak görevlileri, bu dolap vasıtasıyla haberleşirler, birbirlerine hediye gönderirlerdi. Konaklarda dolabın bu gibi işlerde de kullanılmasından dolayı, günlük dilde gizli işler yapmak anlamında "dolap çevirmek" deyimini kullanılır olmuştur.

Eşeğe Ters Binmek (Kulağımı Terste n G öste rme k) Osmanlı döneminde bazı suçlular, işledikleri kabahatlerden dolayı İstanbul'da çarşı pazar gibi kalabalık yerlerde ibret olsun diye eşeğe ters bindirilip teşhir edilirdi. Bazen bununla da yetinilmez, suçlunun başına koyun işkembesi, bağırsak geçirilirdi. Şüphesiz suçlu açısından oldukça küçük düşürücü olan bu durum halka yönelik bir mesaj taşımaktaydı. Bu uygulamadan hareketle günlük dile geçen bu deyim, bir işi yolu yordamıyla, herkesin bildiği ve uyguladığı şekliyle değil zahmet çekerek ve çevresindekileri de sıkıntıya sokacak şekilde yapmak manasında kullanılmıştır. Bu deyimün günümüzdeki hali ise kolay yolu varken bir işi daha zor ve uzun yollar kullanarak yapmak anlamına gelen "**kulağımı tersten göstermek**"tir.

Esref Saati Eski İstanbul'da sefer, savaş, düğün, seyahat gibi önemli bir işe girişmeden önce mutlaka eşref, yani uğurlu bir vakit gözetilirdi. Saray halkından sokaktaki insana kadar herkes buna inanırdı. Gerçi bu inanış sadece İstanbul'a ve Osmanlı'ya has değildir. Doğu'da ve Batı'da kadim kültürler tarafından uygulanmıştır. Kişi önemli bir işe girişmeden önce dönemin astronomu sayılan bir müneccime başvurur, müneccim de yıldızların hareketlerinden ve gezegenlerin gökyüzündeki durumlarından bir mana çıkararak eşref saat tayin ederdi. Günlük dilde bu deyim sınırlı bir mizaca sahip olan sağı solu belli olmayan bir kişiden bir şey isteneceği zaman "Şu an sırası değil, eşref saatini beklemek lazım" şeklinde de kullanılmaktadır.

Goygoyculuk Yapmak Vaktiyle Muharrem ayında ilahiler okuyarak kapı dolaşan dilenen tarikat mensubu dilencilere goygoycu adı verilir. Bunlar, Muharrem ayından iki gün önce Üsküdar'daki tekkelerine giderek şeyhlerinin yanında toplanır ve buradan dörder beşer kişilik gruplar halinde semtlere dağılırlardı. Muharrem'in birinci gününden onuncu gününün akşamına kadar sokaklarda ilahiler okuyarak dolaşan goygoycular, gülbak çekerler ve durdukları kapının önünde "Cenab-ı Hak evvel ab-ı kevserden sizlere de bizlere de kana kana içmeyi müyesser eylesin!" diye dua ederlerdi. Ev sahibinin kendilerine verdiği zahireyi ise yine dualarla alır, Üsküdar'daki tekkeye getirirler; on günün sonunda toplanan erzak orada paylaşılırdı. Günümüzde bu deyim "gevezelik, boşboğazlık yapmak" anlamında kullanılmaktadır.

Harf Atmak Eski İstanbul'da kadın hayatına baktığımızda pek çok zorluklar ve uygunsuz durumlar olduğunu görürüz. Özellikle devletin kontrolünün sokaklarda ve gündelik hayatta zayıfladığı dönemlerde kadınların sokağa çıkması, seyir yerlerine gitmesi kendileri için büyük bir sıkıntı teşkil ederdi. Çoğu külhanbeyi, işsiz sapsız takımından, işsiz güçsüz gençler kolluk kuvvetinin olmadığı yerlerde kadınlara ve genç kızlara laf atarlardı. Bazı kadınlar ise bu duruma meydan verirdi. Eski İstanbul'da kadınlara bu tarzda laf atmaya "harf atmak" denirdi. Hükümet buna cüret edenler hakkında ağır cezalar vereceğini ilan eder, fakat meselenin önünü alamazdı. Konak kadınları bile Arap bacılar ve haremağaları ile sokağa çıkmalarına rağmen bu tacizlerden kurtulamaz, hizmetliler ile harf atanlar arasında çoğu kez kavgalar çıkardı. Şehzadebaşı, Beyazıt ve Divanyolu, Beyoğlu caddeleri, Kâğıthane ve Çamlıca mesireleri bu olayların sıkça yaşandığı yerlerdi.

İpsiz Sapsız Bir işe yaramayan, boş gezen, serseri kimseler için kullanılan bir deyimdir. Deyim ayrıca birbirini tutmayan, akla yatmayan saçma sapan sözleri karşılamak için de kullanılır. Eskiden Anadolu'nun muhtelif yerlerinden İstanbul'a çalışıp para kazanmak için adamlar gelirdi. Bunların bir hüneri yahut küçük de olsa iş yapacak parası olmayanları, hamallık yaparak çalışmaya başlardı. Ancak hamal olmak için de kişinin ipi yahut ip alacak parası olması gerekirdi. Halbuki bazı taşralıların ipi ya da ip alacak parası dahi olmazdı. Bundan dolayı çoğu defa “**İpsiz**” diye hakir görülürlerdi.

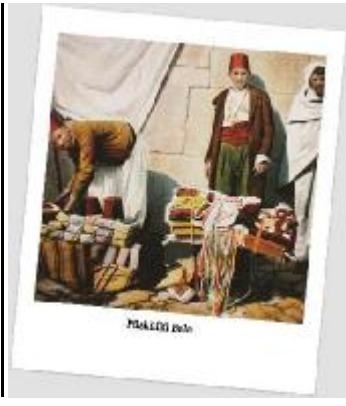
İnsan Kuş Misali Üsküdar'da miskin (cüzzam) hastalığına tutulanların barındırıldığı “Miskinler Tekkesi”nde, hastalığın en son safhasında olan ve neredeyse bütün dünya ile alakaları kesik bir halde yaşayan iki derbeder vardır. Bir koğuşun iki ayrı köşesinde yatan bu iki hasta, bir gün nasılsa yerlerini değiştirme kararı alırlar. Ancak bu karar alındıktan sonra her gün konuşup sözleştikleri halde bir türlü kalkıp yerlerini değiştirmeleri mümkün olmaz. Neredeyse bir sene uğraşarak büyük bir zahmetle yerlerini değiştirdikten sonra biri diğerine dönerek “**İnsan kuş misaliymiş...** Geçen yıl neredeydik bu yıl neredeyiz?” der.

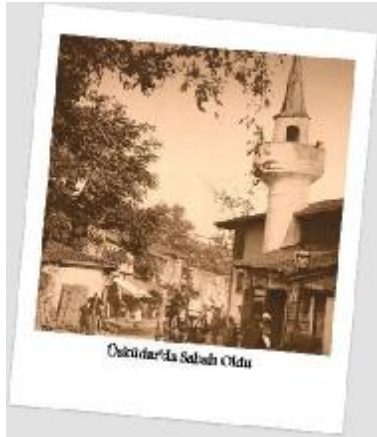
Marmara Çırası Gibi Tutuşmak Eskiden ocak, soba veya mangalda ateş yakabilmek için çıralar kullanılır, bu çıralar ise çarşılarda tutam halinde satılırdı. Aniden parlayanlar, öfkelenenler için kullanılan “Marmara çırası gibi tutuşmak” deyimini, sakızlı çam ağaçlarıyla meşhur olan Marmara Adası'ndan toplanan ve reçinesi bol olduğu için kolaylıkla yanan çıralardan doğmuştur.

Mersi, Pabucumun Tersisi! Tanzimat döneminde Batılılaşmaya hız verilmesiyle beraber sosyal hayatta yeni tipler ortaya çıkmış, bunların bazı davranışları halk tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Alafranga ve şık olarak adlandırılan bu tipler, kılık kıyafet yanında davranışları ve konuşma tarzlarıyla Batılı görünmek ve toplum içinde bu yönleriyle tanınmak çabasında olmuşlardır. Konuşma sırasında Türkçesi varken Fransızca kelimeler kullanmak, Fransızca-Türkçe karışık konuşmak bu şıkların özelliklerinden biridir. O sıralarda bu şıklar kanalıyla günlük konuşma diline giren Fransızca kelimelerden biri de teşekkür etmek karşılığı olan “Merci! (mersi)”dir. Bu duruma hoş bakmayan halk “Merci” kelimesinin sonuna “pabucumun tersi” sözünü ekleyerek alafranga ve şık beylerin züppeliklerine tepkilerini dile getirmiştir. Bu deyim uzun süre varlığını korumuştur.

Püsküllü Bela II. Mahmud devrinde önce askerler, ardından memurlar için resmi başlık olarak kabul edilen fes, ilk zamanlar yadırgansa da çok kısa süre sonra halk tarafından da kullanılmaya başlanır. Fesin yaygınlaşmasının ardından değişik renk ve biçimleri, püsküllü ve püskülsüz olanları, hatta püsküllerin de envai çeşidi sokaklarda görünür. Yağmur ve kardan kalıbı bözulan, rüzgârda püskülleri sürekli karışan fesin kullanımı zahmetli ve masraflı bir iştir. Başlığın bu durumuna binaen doğan ve elinden kurtulması güç, zarara ve sıkıntıya yol açan kimse yahut şeyler için söylenen “püsküllü bela” deymi, bugün dahi sıkça kullanılmaktadır.

Üsküdar'da Sabah Oldu Üsküdar'da deniz kıyısındaki Valide Sultan ve Mihrimah Sultan camilerinin müezzinleri, karşı tarafta yaşayan padişaha seslerini duyurabilmek ve ondan ihsan alabilmek, belki saray müezzinliğine yükselebilmek ümidiyle sabah ezanlarını mutlaka Beşiktaş'taki cami müezzinlerinden önce okurlarmış. Bir şeyin zamanını geçirmek, geç kalmak anlamında bugün dahi kullanılmakta olan “Üsküdar'da sabah oldu” deymi, vaktiyle aynı hat üzerinde olmalarına rağmen Üsküdar'ın Beşiktaş'tan önce okunan sabah ezanlarından kaynaklanmıştır.

Vermeyince Mabud Neylesin Mahmud Şanssızlık, kısmetsizlik, nasipsizlik üzerine sıkça söylenen bir deyimdir. Hikâyesi şöyledir: Kıyafet değiştirerek şehri teftişe çıkan Sultan II. Mahmud'un yolu bir kahvehaneye düşer. Müşterilerin kahveciye “Tıkandı Baba” diye seslendiklerini işiten padişah, merak ederek kahveciye sorar:
- Baba, bu Tıkandı Baba namı nereden geliyor?
- Uzun hikâye evladım... diyerek konuşmak istemeyen kahveci, sonunda sultanın ısrarına dayanamaz ve anlatmaya başlar:
- Bundan birkaç sene evvel bir gece rüyamda bir havuzun etrafında halkalanmış bir kalabalığa rastladım. Gördüm ki herkesin gürül gürül akan bir çeşmesi var. Benimkini sordum, ince bir suyun nazlanarak aktığı küçük bir çeşme gösterdiler. “Benimki de onlarınki gibi aksa” diye sitem edip bir ağaç dalı aldım ve oluğu açmaya

çalıştım. Ben böyle uğraşırken elimdeki dal kırılarak çeşmeyi tıkadı ve biraz evvel incecik de olsa akan su, damlamaya başladı. Bu sefer “Hiç olmazsa eskisi kadar aksın” diye bir daha zorladım, çeşmem tamamen tılandı. Ben yine açmak için uğraşırken birden Hızır göründü ve bana hitaben: “Tılandı baba tılandı, artık uğraşma” dedi. O gün bu gün adım “Tılandı Baba” kaldı. Hangi dala elimi attıysam o dal kurudu.

Tılandı Baba'nın anlattıkları Sultan Mahmud'u hüzünlendirir ve saraya dönerken adamlarına bir hindinin içine altın doldurup kahveye götürmelerini emreder. Akşamüzeri hindiyi alan Tılandı Baba çok mutlu olur. Ancak “Viran olası hanede evlad u iyal var. Çoluk çocuk evde aç biilaç beklerler. En iyisi ben bu hindiyi satayım da evimin ihtiyaçlarını göreyim” der ve hindiyi satar. Ertesi gün adam göndererek Tılandı Baba'nın nasibinin açılıp açılmadığını soran padişah, bir değişiklik olmadığını öğrenince adamlarına:

- Bir ay boyunca bu adama her gün bir tepsi baklava göndereceksiniz. Her baklava diliminin altında da bir altın olacak, emrini verir. Adamlar söylenileni yerine getirir ve bir tepsi baklavayı götürüp Tılandı Baba'ya verirler. Ancak Tılandı Baba, tıpkı daha önceden gönderilen hindi gibi bu baklavayı da satar. Daha sonra gönderilen baklavalarda aynı akıbeti uğrar. Sultan Mahmud bir ay sonra, bu defa üzerinde padişah elbiseleri olduğu halde Tılandı Baba'nın kahvesine uğrar. Tılandı Baba yine eskisi gibi çay dağıtmaktadır. Padişah, Tılandı Baba'ya sorar:

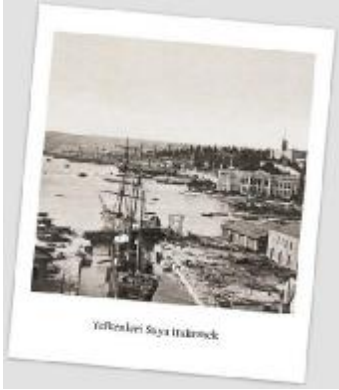
- Tılandı Baba sana hiç baklava gelmedi mi?

- Geldi Sultanım, hem de her akşam.

- Peki sen ne yaptın o baklavaları?

- Sattım, evimin ihtiyaçlarını giderdim Sultanım. Bunun üzerine padişah, Tılandı

Baba'nın bu haline üzülp onu saraya götürür. Hazine odasının kapısını açtırarak “Şuradan küreği al, daldır, ne gelirse hepsi senindir” der. Tılandı Baba heyecandan küreği ters tutarak altın yığınına daldırır. Küreği kaldırıp bakar ki küreğin ucunda düşmek üzere olan bir altın var. Bunun üzerine padişah, Tılandı Baba'ya dönerek “Baba senin burada nasibin yok” der. Sonra da adamlarına “Alın bu adamı Mahmutpaşa'ya götürün. Bir taş beğensin. O taşı ne kadar uzağa atarsa o mesafedeki malı mülkü ona verin” diye emreder. Çok sevinen Tılandı Baba, götürüldüğü yerde taş aramaya başlar. En sonunda gözüne kestirdiği büyük bir taş parçasını alır, büyük gayretler sonucu kaldırır ancak tam atacağı sırada heyecandan elindeki taş başına düşer ve Tılandı Baba oracıkta ölür. Adamlarından bu durumu öğrenen Sultan Mahmud bu hadiseyi “Vermeyince Mabud, neylesin Mahmud” sözüyle özetler.

Yelkenleri Suya İndirmek İlk zamanlarda yükseklerde uçan kimselerin daha sonra durumlarının farkına vararak eski hallerinden vazgeçtiklerini anlatmak için kullanılan bir deyimdir. Eskiden gemiler, rüzgârlı havalarda yelkenle yürütülürdü ve geleneğe göre bir gemi, yabancı bir ülkenin sınırlarına girdiğinde saygı gereği yelkenlerini indirmek zorundaydı. Bir gün Fatih Sultan Mehmed, Rumelihisarı'nda gezerken bir Ceneviz gemisi hisara yaklaşır ancak yelkenleri indirilmez. Kaptana yelkenleri indirmesi hatırlatılmasına rağmen geminin yelkenleri indirilmeyince Fatih'in emriyle gemi topa tutularak batırılır ve böylece bu deyim dilimize geçer.

Zıvanadan Çıkmak Zıvana, eskiden sigaranın veya tütün çubuğunun ağza gelen kısmına konulan kâğıttan yapılmış boruya verilen addır. Ayrıca pek çok kısımdan meydana gelen eşyalarda parçaların birbirine geçmesini sağlayan girinti ve çıkıntılara da zıvana denir. Zıvana yahut zıvanaların olması gereken yerden ayrılması, umulan amaca hizmet etmeyecektir. Dolayısıyla eski İstanbul'da gündelik hayatta bir olay karşısında “çok öfkelenmek”, “delirmek” manasında zıvanadan çıkmak ta biri kullanılmıştır. Günümüzde de bu deyim kullanımı yaygındır.

19.Ocak.2015 Yunanistan ORESTİADA R.K. Ziyaretimiz.

